

HISTORY OF UKRAINE / ІСТОРИЯ УКРАЇНИ

UDC 94(477)

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2019.i32.p.12

SERHII DEGTYAREV¹, VIOLETTAS MOLCHANOVA²¹Dr (History), Professor, Sumy State University (Ukraine); International Network Center for Fundamental and Applied Research (USA)²International Network Center for Fundamental and Applied Research (USA); Volgograd State University (Russian Federation)**UNKNOWN DOCUMENTS OF 1734 ABOUT SWEDISH CITIZENS
TAKEN INTO SERFDOM**

Abstract. *This work is devoted to the publication and analysis of two previously unknown handwritten documents of 1734. These documents contain information on several persons of Swedish nationality, which were illegally taken out by the Russian nobleman I. Popov during the Northern War from the territory of Sweden. Materials are stored in the State Archives of the Sumy region. They are part of the archival case of Okhtyrka District Court, but they are not thematically connected with it. These documents were once part of a much larger complex of materials. They refer to the request of former Swedish nationals to release them from serfdom from the Belgorod and Kursk landlords Popov and Dolgintsev. The further fate of these people remained unknown. But it is known that they were mistreated by their masters. Russian legislation at the time prohibited such treatment of persons of Swedish nationality. This was discussed in terms of the peace agreement Nishtadskoyi 1721.*

The two documents revealed illustrate the episodes of the lives of several foreigners who were captured. The analyzed materials give an opportunity to look at a historical phenomenon like a serfdom in the territory of the Russian Empire under a new angle. They allow us to study one of the ways to replenish the serfs. Documents can also be used as a source for the study of some aspects of social history, in biographical studies.

The authors noted that the conversion to the property of the enslaved people of other nationalities was a very common practice in the XVII-XIX centuries. This source of replenishment of the dependent population groups were popular in many nations in Europe, Asia and Africa since ancient times. For example, in the Crimean Khanate, Turkey, Italy, Egypt, the nations of the Caucasus and many others.

Keywords: *Sweden, Russian Empire, historical source, documents, Russo-Swedish War, Nistadt Treaty, Viborg, Swedish citizens, enslavement, serfdom.*

ДЕГТЯРЬОВ С.І.¹, МОЛЧАНОВА В.С.²¹Доктор історичних наук, професор, Сумський державний університет (Україна); Міжнародний мережевий центр фундаментальних і прикладних досліджень (США)²Міжнародний мережевий центр фундаментальних і прикладних досліджень (США); Волгоградський державний університет (РФ)**НЕВІДОМІ ДОКУМЕНТИ 1734 РОКУ ПРО ЗАКРІПАЧЕНИХ
ШВЕДСЬКИХ ПІДДАНИХ**

Анотація. *Дана робота присвячена публікації й аналізу двох раніше невідомих рукописних документів 1734 року. Ці документи містять відомості про кількох осіб шведської національності, незаконно вивезених російським дворянином І. Поповим під час Північної війни з території Швеції. Матеріали зберігаються у Державному архіві Сумської області. Вони входять до архівної справи Охтирського повітового суду, але тематично не пов'язані з нею. Знайдені документи колись були частиною значно більшого за обсягом комплексу матеріалів. У них йдеться про прохання колишніх шведських*

підданих звільнити їх з кріпосної залежності від білгородських та курських поміщиків Попових та Долгінцових. Подальша доля цих людей залишилася невідомою. Але відомо, що вони зазнавали знущань з боку своїх господарів. Російське законодавство цього часу забороняло таке поводження з особами шведської національності. Про це йшлося в умовах Ніштадської мирної угоди 1721 року.

Два виявлені документи ілюструють епізоди з життя кількох іноземців, які потрапили у неволю. Проаналізовані матеріали дають змогу під новим кутом подивитися на таке історичне явище, як кріпацтво на території Російської імперії. Вони дозволяють вивчити один із шляхів поповнення кріпацької верстви. Документи також можуть бути використані як джерело до вивчення низки аспектів соціальної історії, у біографічних дослідженнях.

Ключові слова: Швеція, Російська імперія, історичне джерело, документи, російсько-шведська війна, Ніштадський договір, Выборг, шведські громадяни, поневолення, кріпацтво.

ДЕГТЯРЕВ С.І.¹, МОЛЧАНОВА В.С.²

¹Доктор исторических наук, профессор, Сумский государственный университет (Украина);
Международный сетевой центр фундаментальных и прикладных исследований (США)

²Международный сетевой центр фундаментальных и прикладных исследований (США); Волгоградский государственный университет (РФ)

НЕИЗВЕСТНЫЕ ДОКУМЕНТЫ 1734 ГОДА О ВЗЯТЫХ В КРЕПОСТНУЮ ЗАВИСИМОСТЬ ШВЕДСКИХ ПОДДАННЫХ

Аннотация. Даная работа посвящена публикации и анализу двух ранее неизвестных рукописных документов 1734 года. Эти документы содержат информацию о нескольких лицах шведской национальности, незаконно вывезенных российским дворянином И. Поповым во время Северной войны с территории Швеции. Материалы находятся в Государственном архиве Сумской области. Они входят в архивное дело Ахтырского уездного суда, но тематически не связаны с ним. Найденные документы когда-то были частью значительно большего по объему комплекса материалов. В них речь идет о просьбе бывших шведских подданных освободить их из крепостной зависимости от белгородских и курських помещиков Поповых и Долгінцовых. Дальнейшая судьба этих людей осталась невыясненной. Но известно, что они испытывали издевательства со стороны своих владельцев. Российское законодательство этого времени запрещало так поступать с лицами шведской национальности. Это было закреплено в условиях Ништадского мирного договора 1721 года.

Два выявленных документа иллюстрируют эпизоды из жизни нескольких иностранцев, которые попали в неволю. Проанализированные материалы дают возможность под новым углом посмотреть на такое историческое явление, как крепостное право на территории Российской империи. Они позволяют изучить один из путей пополнения крепостной прослойки населения. Документы также могут быть использованы как источник для изучения ряда аспектов социальной истории, в биографических исследованиях.

Ключевые слова: Швеция, Российская империя, исторический источник, документи, російсько-шведська війна, Ніштадський договір, Выборг, шведские граждане, поневолення, кріпацтво.

Процес історичного дослідження часто супроводжується пошуком і віднайденням нових джерел, що проливають світло на невідомі чи маловідомі факти, дозволяють оцінити вже, здавалося б, вивчені історичні явища з іншої точки зору. Дуже важливо докладати зусиль, щоб нові джерела потрапляли до наукового обігу.

Під час роботи з матеріалами Державного архіву Сумської області фонду №746 “Охтирський повітовий суд” у справі №58 нами були виявлені два документи, що не відносилися до досліджуваного блоку документів. Сама архівна справа містила матеріали про земельну суперечку між двома поміщиками Охтирського повіту Харківського намісництва Неплюєвим та Надаржинським. Її обсяг становить 147 аркушів (попередньо обсяг сягав 172 аркушів, але, ймовірно, частина документів була втрачена). Документи, про які піде мова, знаходяться на аркушах 128-128зв та 129-129зв і датовані 1734 роком (ДАСО. Ф.746. Оп.2. Спр.58: 128-128зв, 129-129зв).

Знайдені нами документи, ймовірно, свого часу були частиною значно більшого за обсягом комплексу матеріалів про кількох осіб шведської національності, незаконно вивезених у 1719 році з колишніх шведських територій, що внаслідок російсько-шведської війни відійшли до Росії. Згодом ці люди були закріпачені.

Можемо припустити, що знайдені документи потрапили до справи Охтирського повітового суду цілком випадково. Хоча суперечка між Неплюєвими і Надаржинськими тривала з 1783 до 1785 року, але серед матеріалів у цій справі дуже багато документів датованих 1720-ми роками. Здебільшого це різноманітні виписки з протоколів білгородської канцелярії, інструкції, рішення, донесення, чолобитні та інші документи, що стосувалися спірних земель. У 1720-х роках спірні володіння (мова йшла про село Олешня) відносилися саме до Білгородської провінції. Тому і зберігалися ці документи свого часу саме в архіві колишньої канцелярії Білгородської провінції (у 1780-х роках Білгородщина вже відносилася до Курського намісництва). Справа про закріпачених шведів також вирішувалася у Білгородській провінційній канцелярії. Таким чином, для вирішення суперечки між поміщиками Охтирського повіту за землі в околицях і на території села Олешня Охтирському повітовому суду були необхідні документи з архіву колишньої Білгородської провінційної канцелярії. Ми вважаємо, що випадково разом з необхідними повітовому суду матеріалами з архіву до Охтирського повіту були надіслані і декілька документів про шведських підданих.

Причому, скоріше за все, паперів, що стосувалися шведських підданих, до Охтирського повітового суду потрапило більше, ніж два. Про це свідчить нумерація аркушів у справі Неплюєвих – Надаржинських. Як ми вже зазначали, у повному обсязі справа мала 172 аркуші, які були пронумеровані чорнилом ще у 1780-х роках. У цьому варіанті справи матеріали про закріпачених шведів мали номери 141-141зв та 143-143зв. Згодом, коли деякі аркуші були втрачені, нумерація була змінена. Зроблено це було вже у 1940 році, коли архівна справа була передана до новоствореного Сумського обласного архіву (про це свідчить печатка і підпис архівіста у кінці архівної справи). Документи про шведів мали наскрізну нумерацію разом з документами по справі Неплюєвих – Надаржинських. Між документом 1 та документом 2 існував ще один документ, що знаходився на аркуші 142-142зв і також відносився до “справи шведів”. Після документу 2 (арк.143-143зв за старою нумерацією) йде документ вже про землі Неплюєвих та Надаржинських (арк. 145-145зв за старою нумерацією). Таким чином, до 1940 року було втрачено і аркуш 144-144зв, який міг відноситися як до матеріалів про шведських підданих, так і до земельної суперечки охтирських поміщиків кінця XVIII століття. Тому можемо стверджувати, що у справі Охтирського повітового суду початково знаходилося не менше трьох та не більше чотирьох документів, присвячених справі незаконно закріпачених шведів.

Перейдемо тепер безпосередньо до змісту документів.

З документа 1 видно, що у березні 1734 року декілька осіб шведської національності звернулися з проханням (чолобитною) надати їм можливість більше не служити піддямому Григорію Долгінцову або Долгінцину (у кожному з двох знайдених документів зустрічаємо обидва варіанти написання цього прізвища) та його дружині Авдот’ї.

Документ 2 – це чолобитна від зазначених шведів, що проливає більше світла на ситуацію, яка склалася. Саме прохання було подане від імені восьми чоловіків з їхніми дружинами й дітьми. Тобто йдеться, ймовірно, про понад 20 осіб. У чолобитній зазначено, що капітан Нарвського драгунського полку Іван Савелійович Попов у 1719 році з захоплених російськими військами шведських територій вивіз до свого маєтку, що знаходився у слободі Анісімівська біля міста Яблунів Білгородської провінції (на момент написання чолобитної це вже була Білгородська губернія), вісьмох малолітніх шведів:

- 1) Олексія Андрійовича Куроніна з м. Выборг;
- 2) Микиту Самойловича Ехемелена (назва міста нерозбірлива);
- 3) Матвія Матвійовича Куроніна з м. Абов;
- 4) Івана Коєніна з м. Нішлот;
- 5) Данила Пахомовича Куроніна з м. Нішлот;
- 6) Іллю Андрійовича Кервеніна з м. Нішлот;
- 7) Івана Неваланова з містечка Сігаскі;
- 8) Федора Андрійовича Єрекєнева з м. Каяані.

І.С. Попов оселив поневолених шведів на своїх землях. Через деякий час він їх усіх одружив, за їхніми ж словами, “на таких же шведках”. Тобто мова йде не про полонених шведів, які брали участь у подіях Північної війни, хоча у документах їх і називають полонениками. Йдеться фактично про незаконне поневолення і привласнення (закріпачення) малолітніх хлопців і дівчат. Скоріше за все, усі вони були навернені у православ’я, оскільки одружитися вони могли на Білгородщині у цей час лише за православним обрядом. Про це можуть свідчити також не шведські імена і явно трансформовані прізвища чолобитників, які, ймовірно, були їм надані у результаті охрещення. Якими були справжні імена цих людей невідомо, але можемо припустити, що прізвища могли звучати на кшталт Куронен, Кервенен, Ерекєн і т.п.

Викладені у чолобитній відомості дозволяють припустити, що поневолені шведи були закріпачені й записані у подушний оклад як власність поміщика І.С. Попова та його дружини. Зроблено це було, звичайно, без відома цих людей.

Закріпачені іноземці раніше вже зверталися до Білгородської провінційної канцелярії, яку тоді очолював воєвода і бригадир С.Л. Вельямінов-Зернов, з проханням звільнити їх. Це було між 1720 та 1722 роками, оскільки саме у цей період С.Л. Вельямінов-Зернов очолював Білгородську провінцію. За таку спробу отримати волю, поневолені шведи зазнали тортур від брата капітана І.С. Попова, якого теж звали Іван і який бив їх “ботожеми смертно”. Сам же капітан І.С. Попов пообіцяв шведам, що вони будуть вільно жити на його землях, і дав їм навіть письмове підтвердження цього. Але, коли ці люди з родинами повернулися до маєтку Попова, цей поміщик силою забрав у них листа з обіцянкою волі. Вже після цього їх було внесено до подушного окладу.

Потім, за словами О.А. Куроніна, І.С. Попов пообіцяв їм, що після його смерті усі вони разом з дружинами і дітьми отримають волю – “я де напишу свободу з женами вашими и з детми на все четьре стороны”. У 1733 році капітан І.С. Попов, знаходячись на польському кордоні під Смоленськом, помер. І невідомо, чи була ним залишена така письмова гарантія волі для шведів з їхніми родинами (припускаємо, що такого документа не існувало з самого початку). Але вдова капітана Авдот’я Іванівна відмовилася їх звільняти. Вже у 1734 році вона вийшла заміж за курського піддячого Григорія Долгінцова, який також змусив шведів-кріпаків служити йому (ДАСО. Ф.746. Оп.2. Спр.58: 129-129зв).

Зазначеним особам шведської національності було нелегко скласти чолобитну з проханням про звільнення, оскільки усі вони були або неграмотні, або недостатньо володіли саме російською мовою. Документ 1734 року був складений відставним капралом Коломенського полку Аристом Сергєєвим, а замість О.А. Куроніна та його

товаришів прохання було завірене піддячим лейб-гвардії Московського батальйону Кіндратом Карамішевим.

Не викликає жодних сумнівів, що дії з боку поміщиків Попових і Долгінцова по відношенню до шведських підданих були цілком незаконними. Капітан І.С. Попов скористався подіями Північної війни між Росією та Швецією, щоб збагатитися. Але навіть російське законодавство досліджуваного періоду вже забороняло такі дії щодо шведських громадян.

Протягом 1718-1721 років між Росією та Швецією тривали переговори, метою яких було закінчення довготривалої Північної війни. Нарешті, 30 серпня 1721 року була укладена так звана Ніштадська мирна угода. За Росією були закріплені завойовані колишні землі Шведського королівства: Ліфляндія, Естляндія, Інгерманландія, частина Карелії з дистриктом Выборгського лену. До Швеції за умовами мирної угоди поверталася Велике Князівство Фінляндське і сплачувалися 2 млн талерів (Брикнер, 1903: 132; Валишевский, 2007: 270-272; ПСЗ-І. Т.VI. №3819: 420-431).

На колишніх шведських територіях за умовами Ніштадського миру чинним залишалось місцеве законодавство, а за жителями зберігалися усі права і привілеї, які російський уряд зобов'язувався захищати (стаття 9 угоди) (ПСЗ-І. Т.VI. №3819: 425). Тобто О.А. Куронін, який походив з м. Выборг, не мав бути записаний до подушного окладу.

За іншими поневоленими шведськими підданими також зберігалися усі їхні права, якими вони володіли на батьківщині. Окрім того, усі вони (крім зазначеного О.А. Куроніна) походили з земель Великого Князівства Фінляндського, які Росія повернула Швеції. Таким чином, фактично вони були шведськими громадянами.

Навіть якщо статус цих людей визначати як полонені (у знайдених документах вони й фігурують як "полоненики"), то згідно з Ніштадською угодою вони мали бути негайно звільнені. У статті 14 зазначалося, що "с обеих сторон военные пленники, какой бы нации, чина и состояния не были, имеют тотчас по воспоследованной ратификации сего мирного трактата без всякого выкупа... из плена освобождены, на совершенную свободу выпущены". Навіть якби шведи погодилися залишитися і служити російським поміщикам, вони повинні були залишитися особисто вільними ("всякую свободу и совершенную мочь имеют"). Ця ж стаття стосується не лише полонених, але ті ж самі умови визначає і для "всех во время сея войны от одной или другой стороны увезенных людях, которые також по своему произволу остаются, или в дома свои свободно и без помешательства возвратиться могут" (ПСЗ-І. Т.VI. №3819: 428).

На жаль, залишається невідомим результат звернення поневолених осіб шведської національності до російських державних органів влади з проханням надати їм та їхнім родинам волю. Не викликає сумнівів незаконність утримування їх у неволі. З боку поміщиків, яким "належали" шведи, мали місце непоодинокі погрози, побиття, порожні обіцянки, з метою примусити цих людей працювати спочатку на поміщиків Попових, а згодом Долгінцових. Ймовірно, подібні ситуації не були унікальними в Російській державі.

Багато дворян робили кар'єру на військовій службі, яка вважалася дуже престижною, дозволяла відносно швидко вислужувати чини та отримувати нагороди. Користуючись частими війнами, які вела Росія, вони намагалися також покращити своє матеріальне становище. Одним з найбільш популярних шляхів цього було збільшення кількості кріпаків. З чужих територій, де велися бойові дії, до своїх маєтків дворян-військові приганяли іноземних бранців, у тому числі дітей, яких забирали силою або через обіцянки кращого життя.

Український історик В. Маслійчук згадує такі випадки у XVIII ст. Так, під час військових походів слобідських полків у складі російського війська з Криму та Валахії вивозили малолітніх татар і турків. У 1770 році у Калитвянському комісарстві до

подушного окладу був внесений вивезений з Польщі Ф. Круглоголовий “волоської породи”. Вивезена з Карасу-базару під час російсько-турецької війни 1735-1739 років П. Перехрестова, згодом була охрещена і видана заміж за також викраденого з Астрахані й закріпаченого татарина (Маслійчук, 2007а: 58). Закріпачений сотником І. Ковалевським, а згодом проданий поміщику М. Куликовському, був вивезений у 1737 році з Карасу-базару малолітній Я. Кадир (з кріпацтва він так і не був звільнений) (Маслійчук, 2007б: 65).

Якою була подальша доля закріпачених шведських підданих та їхніх родин, з'ясувати ми не змогли за браком відомостей. Але два виявлені досі невідомі документи яскраво ілюструють епізоди з життя кількох іноземців, які потрапили у неволю і життям яких несправедливо розпоряджалися інші люди. Проаналізовані матеріали дають змогу під новим кутом подивитися на таке історичне явище, як кріпацтво на території Російської імперії, вивчити один із шляхів поповнення кріпацької верстви. В цілому, вони можуть бути використані у якості джерела до вивчення не лише низки аспектів соціальної історії, але й у біографічних дослідженнях.

Перетворення викрадених, полонених, а інколи і придбаних людей інших народностей на об'єкти власності було надзвичайно поширеною практикою у XVII-XIX ст. І цьому питанню увагу приділяло багато дослідників. Зокрема його торкалися Є. Тютюніна, П. Кузьминов, Г. Крижановський (Крыжановский, 1912; Кузьминов, 2004; Tyutyunina, 2018). Деяких аспектів окресленої проблеми торкалися А. Мамадалієв, С. Дегтярьов, В. Возгрін (Mamadaliyev, Degtyarev, 2017; Vozgrin, 2018: 7). Таке джерело поповнення залежних верств населення було популярним у багатьох народів Європи, Азії, Африки з давніх часів (Кримське ханство, Туреччина, Італія, Єгипет, народи Кавказу та ін.), чому свої дослідження присвятили Є. Белозерова, Д. Дударев, С. Дударев, Т. Петерс та інші (Белозерова, 2006; Дударев, 2017; Петерс, 2015). На особливу увагу у даному контексті заслуговує вже згадана робота В. Возгріна, що містить компаративний аналіз рабства як явища (у широкому розумінні цього терміну) та шляхів його поповнення у народів Причорномор'я та Південної Європи у модерну добу (Vozgrin, 2018).

Нижче ми наводимо повні тексти зазначених документів. Орфографія і пунктуація нами збережена максимально наближеною до оригіналу. Транскрипція тексту зроблена сучасними літерами. Частини слів, написані нерозбірливо і затухаючий текст, замінені на позначку /.../.

Документ 1

Указ Ея императорского величества самодержицы всероссийской правительствующего Сената и конторы обретающейся в белгородской губернии полковнику Арапову да подполковнику Выродову, по указу Ея императорского величества Правительствующего Сената Гпдн генерал и кавалер и обер гофмейстер и лейб гвардии Преображенского полку подполковник и Ея императорского величества генерал адъютант граф Семен Андреевич Салтыков с товарищи ПРИКАЗАЛИ челобитную швецкой нации полонеников Алексея Куронина с товарищи о отрешении их с женами их и с детми от служения от курского подячего Григорья Долгинцова и от жены ево Авдотьи Ивановой дочери для рассмотрения и учинения УКАЗА отослать при указе в белгородскую губернию по которой рассмотрение прошению учинить немедленно по указам а что учинено будет о том Правительствующего Сената в кантору репортовать и обретающимся в белгородской губернии полковнику Арапову да подполковнику Выродову учинить о том по сему Ея императорского величества указу а оная челобитная послана при сем марта 29 дня 1734 году Секретарь Иван Богданов секретарь Михайла Володимиров

У сего указу Ея императорского величества печать

Подканцелярист Ширяев

ДАСО. Ф.746. Оп.2. Спр.58: 128-128зв.

Документ 2

Всепресветлейшая державнейшая великая государыня императрица Анна Иоанновна самодержица всероссийская

в прошлом 719 году взяты мы нижайшие от владений швецких городех а взял нас Нарвского драгунского полку капитан Иван Савелев сын Попов а именно Алексей Андреев сын Куронин города Выборга кирки вол/.../ в малых летех Микита Самойлов сын Ехемелен города Тавав/.../ густа Матвей Матвеев сын Куронин города Абова Иван Коенин города Нишлота Данило Похомов сын Куронин города Нишлота Илля Андреев сын Кервенин того ж города Иван Неваланов местечка Сигаеки Федор Андреев сын Ерекенев города Каян ехав взял он вышепомянутой капитан и привес нас в белгородскую губернию в город Яблонной в слободу Анисимовскую и мы жили у него и женил он нас на таких же шведках а в подушной оклад он вышепомянутой капитан написал ли нас за собою и как написал об том мы нижайшие не сведомы а как состояли его императорского величества сочинениями с швецким королем и мы нижайшие подавали доношение в белгородской провинской канцелярии господину брегадиру Степану Лукичу Веляминову Зернову а которые из нас подавали доношения и оных нашей брати и жен их брат ево капитана болшой подячей же Иван Савелев сын Попов зато бил жен их ботожеми смертно а вышепомянутой капитан приехав как мы заране в вышепомянутоу канцелярию и стал нам говорить что мы у него з женами своими и з детми жили и мы у него стали просить своеручного писма чтоб нам жить у него поволно покаместь мы хотим и он капитан такое нам писмо дал и как мы приехали в дом ево капитанов и он капитан взял нас к себе и то писмо у нас своей руки взял у нас под неволею а как состоялась перепись мужеска полу душ и он капитан нас за собою в подушной оклад написал об том мы неизвестны и в допросе мы не были и к допросу мы руку не прикладывали в прошлом же 733 году в сентябре месяце оной вышепомянутой капитан умре а как он нас записал в подушной окладе за собою и мы ему стали говорить для чего ты нас записал в подушной оклад ты де сам известен какие мы люди и он нам обещался клятва живите де вы у меня по смерть мою а как де /.../ и я де вам напишу свободу з женами вашими и з детми на все четыре стороны и оной же капитан в прошлом 733 году под Смоленским на полской границы умре а такое писмо прислал ли к жене своей или нет чтоб нам быть свободными об том мы не сведомы и мы нижайшие таково писма просили три раза у жены ево Овдотьи Ивановой дочери и она нас за то бранила изказала нам что де выйду замуж я де вас кнутом удеру и ныне вышла она замуж за курского подячего за Григорья Долгинцына и оной Григорий Долгинцын приехав с нею женою своею с Овдотьею Ивановой дочерью в дом к ней и стал нам говорить чтоб мы ему служили и работали також как вышепомянутому умершему капитану а мы нижайшие служить ему и работать не хотим

всемиловитейшая государыня императрица просим вашего императорского величества да повелит державство ваше сие наше прошение принять и свой милостивой указ учинить чтоб нам от него подячего и от жены ево быть нам з женами своими и з детми быть свободным

вашего императорского величества нижайшие рабы шведцкой нации /.../ленца полонные Алексей Андреев сын Куронин с товарищи из восм человек з женами и з детми марта в 6 ден 1734 году *прошение с коломенского полку отставной капрал Арист Сергеев к сему прошению лейб гвардии Московского баталиона подячей Кондрат Карамышев вместо Алексея Андреева сына Куронина с товарищи по их прошению руку приложил*

Докладовано Марта 20 дня 1734 году

ДАСО. Ф.746. Оп.2. Спр.58: 129-129зв.

Література:

- Белозерова, 2006 – *Белозерова Е.В.* Развитие крепостнических отношений в Черномории (конец XVIII – первой половине XIX в.): автореферат кандидатской диссертации. Армавир, 2006.
 Брикнер, 1903 – *Брикнер А.Г.* Иллюстрированная история Петра Великого. Том второй. СПб.: Издание П.П. Сойкина, 1903. 286 с.
 Валишевский, 2007 – *Валишевский К.* Петр Великий. М.: Мир книги, Литература, 2007. 448 с.
 ДАСО – Державний архів Сумської області.
 Дударев, 2017 – *Дударев Д.С., Дударев С.Л.* Северный Кавказ глазами представителей российского общества первой половины – середины XIX века. Армавир; Ставрополь: Дизайн-студия Б, 2017. 402 с.
 Крыжановский, 1912 – *Крыжановский Г.Я.* Крепостное право в земле Черноморского, ныне Кубанского казачьего войска // ИОЛИКО. Вып. 5. Екатеринодар, 1912.

Кузьминов, 2004 – *Кузьминов П.А.* Формирование сословия крепостных крестьян у кубанских казаков // VII славянские чтения в Кабардино-Балкарии: Материалы научно-практической конференции: Сборник / сост. А.М. Гутов, В.А. Зведре. Нальчик: Эльбрус, 2004. С. 56-57.

Маслійчук, 2007а – *Маслійчук В.* Міжетнічні взаємини в Острогозькій провінції (1765-1779 рр.) // Маслійчук В.Л. Провінція на перехресті культур: Дослідження з історії Слобідської України XVII-XIX ст. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2007. С.50-60.

Маслійчук, 2007б – *Маслійчук В.* Розправа над військовополоненими мусульманами у Валках 1812 р.: видимі та приховані механізми конфлікту початку XIX ст. // Маслійчук В.Л. Провінція на перехресті культур: Дослідження з історії Слобідської України XVII-XIX ст. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2007. С.61-75.

Петерс, 2015 – *Петерс Т.П.* Судьбы участников и пленных Отечественной войны 1812 года на страницах дневника путешествия в Крым и на Кавказ Поля Гибала в 1818-1820 гг. // Бородино и освободительные походы русской армии 1813-1814 годов: Материалы международной научной конференции, 3-6 сентября 2014 г. / Сост. А.В. Горбунов. Бородино, 2015. С.417-426.

ПСЗ-I – Полное собрание законов Российской империи, собрание 1.

Mamadaliyev, Degtyarev, 2017 – *Mamadaliyev A.M., Degtyarev S.I.* Serfdom and Serfdom of Peasants in the Russian State: Comparative Analysis // Slavery: Theory and Practice. 2017. Vol. 2(1). Pp. 7-17.

Tyutyunina, 2018 – *Tyutyunina E.S.* To the Issue of Slavery in the Terek Cossacks // Slavery: Theory and Practice. 2018. Vol. 3(1). Pp. 40-48.

Vozgrin, 2018 – *Vozgrin V.E.* The Modern Times Slavery in the Countries of Black Sea and South Europe // Slavery: Theory and Practice. 2018. Vol. 3(1). Pp. 4-17.

References:

Belozeroва, 2006 – *Belozeroва E. V.* Razvitie krepostnicheskikh otnosheniy v Chernomorii (konets XVIII – pervoy polovine XIX v.) [The development of feudal relations in the Black Sea (late XVIII – first half of the XIX century.): avtoreferat kandidatskoy dissertatsii. Armavir, 2006. [in Russian].

Brikner, 1903 – *Brikner A.G.* Illyustrirovannaya istoriya Petra Velikogo [Illustrated history of Peter the Great]. Tom vtoroy. SPb.: Izdanie P.P. Soykina, 1903. 286 s. [in Russian].

Valishevskiy, 2007 – *Valishevskiy K.* Petr Velikiy [Peter the Great]. M.: Mir knigi, Literatura, 2007. 448 s.

DASO – Derzhavnyi arkhiv Sumskoi oblasti [State Archive of Sumy Region]. [in Russian].

Dudarev, 2017 – *Dudarev D.S., Dudarev S.L.* Severniy Kavkaz glazami predstaviteley rossiyskogo obschestva pervoy poloviny – serediny XIX veka [North Caucasus as Seen by Russian society of the first half – middle of the XIX century]. Armavir; Stavropol: Dizayn-studiya B, 2017. 402 s. [in Russian].

Kryizhanovskiy, 1912 – *Kryizhanovskiy G.Ya.* Krepostnoe pravo v zemle Chernomorskogo, nyine Kubanskogo kazachego voyska [Serfdom in the land of the Black Sea, now the Kuban Cossack Host] // IOLIKO. Vyip. 5. Ekaterinodar, 1912. [in Russian].

Kuzminov, 2004 – *Kuzminov P.A.* Formirovaniye sosloviya krepostnykh krestyan u kubanskih kazakov [Formation of the class of serfs in the Kuban Cossacks] // VII slavyanskije chteniya v Kabardino-Balkarii: Materialy nauchno-prakticheskoy konferentsii: Sbornik / sost. A.M. Gutov, V.A. Zvedre. Nalchik: Elbrus, 2004. S. 56-57. [in Russian].

Masliichuk, 2007a – *Masliichuk V.* Mizhetnichni vziaymy v Ostrohozkii provintsii (1765-1779 rr.) [Interethnic relations in Ostrohozkyy Province (1765-1779)] // Masliichuk V.L. Provintsii na perekhresti kultur: Doslidzhennia z istorii Slobidskoi Ukrainy XVII-XIX st. Kharkiv: Kharkivskiy pryvatnyi muzei miskoi sadyby, 2007. S.50-60. [in Ukrainian].

Masliichuk, 2007b – *Masliichuk V.* Rozprava nad viiskovopolonenyi musulmanamy u Valkakh 1812 r.: vydyimi ta prykhovani mekhanizmy konfliktu pochatku XIX st. [Punish Muslims Prisoners of War in Valky in 1812: visible and hidden mechanisms of the conflict of the early XIX century] // Masliichuk V.L. Provintsii na perekhresti kultur: Doslidzhennia z istorii Slobidskoi Ukrainy XVII-XIX st. Kharkiv: Kharkivskiy pryvatnyi muzei miskoi sadyby, 2007. S.61-75. [in Ukrainian].

Peters, 2015 – *Peters T.P.* Sudbyi uchastnikov i plennykh Otechestvennoy voyni 1812 goda na stranitsah dnevnika puteshestviya v Kryim i na Kavkaz Poly Gibalya v 1818-1820 gg. [The fates of the participants and prisoners of the Patriotic War of 1812 in the pages of the travel diary of the Crimea and the Caucasus by Paul Gibal in 1818-1820] // Bородино i osvoboditelnyie pohodyi russkoy armii 1813-1814 godov: Materialy mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii, 3-6 sentyabrya 2014 g. / Sost. A.V. Gorbunov. Bородино, 2015. S.417-426. [in Russian].

PSZ-I – Polnoe sobranie zakonov Rossiyskoy imperii, sobranie 1 [The complete collection of the laws of the Russian Empire, a collection 1]. [in Russian].

Mamadaliyev, Degtyarev, 2017 – *Mamadaliyev A.M., Degtyarev S.I.* Serfdom and Serfdom of Peasants in the Russian State: Comparative Analysis // Slavery: Theory and Practice. 2017. Vol. 2(1). Pp. 7-17. [in Russian].

Tyutyunina, 2018 – *Tyutyunina E.S.* To the Issue of Slavery in the Terek Cossacks // Slavery: Theory and Practice. 2018. Vol. 3(1). Pp. 40-48. [in Russian].

Vozgrin, 2018 – *Vozgrin V.E.* The Modern Times Slavery in the Countries of Black Sea and South Europe // Slavery: Theory and Practice. 2018. Vol. 3(1). Pp. 4-17. [in Russian].